

(Orchideeën

Tweemaandelijks tijdschrift van de Nederlandse Orchideeën Vereniging

Mede mogelijk gemaakt door de Orchideeën Hoeve
78ste jaargang, nummer 2/2016

Ecuador special

Colofon Van de redactie

Nederlandse Orchideeën Vereniging
Website: www.nov-orchidee.nl
Facebook: www.facebook.com/NederlandseOrchideeënVereniging
Twitter: https://twitter.com/NOV_nl

Leden van verdienste
J.H. Post, P.G. van der Horst, L. Kristelijin,
P.A. van Toorenenbergen, A. Klaassen

Bestuur

Voorzitter: Rob Hendriks

Leidseweg 568, 2253 JS Voorschoten, tel. 071-5315902

e-mail: voorzitter@nov-orchidee.nl

Secretaris: Herman ter Borch

Coendersberglaan 46, 5709 MA Helmond, tel. 0492-592271

e-mail: secretaris@nov-orchidee.nl

Penningmeester: Nel van der Meer

Madameperenlaan 7, 3452 ENVleuten, tel. 030-2445928

e-mail: penningmeester@nov-orchidee.nl

Bestuurslid: Dirk de Haan

Zomer 19, 8251 NM Dronten, tel. 0321-331112

e-mail: acties@nov-orchidee.nl

Bestuurslid: Irving Sol

Cimbaalhof 159, 4876 BN Etten Leur, tel. 06-28653201

e-mail: acties@nov-orchidee.nl

Ledenadministratie

Nel van der Meer

Madameperenlaan 7, 3452 ENVleuten, tel. 030-2445928

e-mail: ledenadministratie@nov-orchidee.nl

Redactie tijdschrift en nieuwsbrief

Hoofdredacteur: Gab van der Winkel

Julianaweg 191, 3525 VE Utrecht, tel. 030-2887553

e-mail: hoofdredactie.tijdschrift@nov-orchidee.nl

Redacteur: Ton Klaassen

Krayenhoffstraat 2, 1222 RW Hilversum, tel. 035-6832033

e-mail: redactie@nov-orchidee.nl

Redactiesecretariaat: Nel van der Meer

Madameperenlaan 7, 3452 ENVleuten, tel. 030-2445928

e-mail: redactiesecretariaat@nov-orchidee.nl

Realisatie nieuwsbrief: Herman ter Borch

Coendersberglaan 46, 5709 MA Helmond, tel. 0492-592271

e-mail: nieuwsbrief@nov-orchidee.nl

Internetredactie

Vanuit het bestuur: Dirk de Haan

Vanuittijdschriftredactie: Gab van der Winkel

Webmaster: Emyl van Rossum

e-mail: internetredactie@nov-orchidee.nl

Realisatie

Vormgeving: Gijsje van Bakel; 2dPublicatie.nl

Druk: Drukwerkdeal

Verschijningsdatum: 'Orchideeën' verschijnt in de even maanden

Kopij en advertenties: te zenden aan het redactiesecretariaat,

vóór de tiende van de even maanden, dus

ruim twee maanden voor verschijning.

Contributie Nederland, België en Luxemburg

Gewoon lid €30,00,-; partnerlid €5,-; jeugd lid tot 21 jaar €15,-

Betaling naar IBAN rekening NL44INGB0000191191

ten name van NOV-Ledenadministratie te Vleuten

BIC nummer voor buitenlandse betaling: INGBNL2A

Contributie overige landen

Binnen Europa €40,-; buiten Europa €55,-

Bij betaling buiten Nederland altijd het IBAN en

het BIC nummer vermelden.

Verzending per standaard post.

Voordat we ingaan op de inhoud van dit nummer, allereerst een warme felicitatie aan de hoofdsponsor van ons blad: de Orchideeën Hoeve. Waarom? Omdat de Orchideeën Hoeve voor de vijfde maal op rij door de leden van de ANWB is uitgeroepen tot 'leukste uitje in Flevoland'.

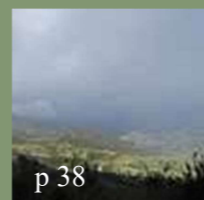
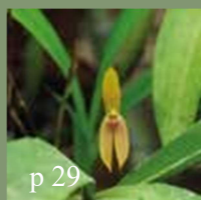
Dit tweede nummer van 2016 is helemaal gewijd aan het prachtige, orchideerijke Ecuador. Vijf NOV-leden, sommige ervaren orchideekenners, anderen nog beginners, gingen er afgelopen november ruim drie weken heen en doen hier verslag van hun belevenissen. Het is bovendien méér geworden dan een 'reisverhaal', deze special vertelt ook wat we kunnen leren van orchideeën die je ziet groeien in hun natuurlijke milieu. En als kers op de taart zien we hoe ze in Ecuador een orchideeshow organiseren: gewoon in de open lucht...

We danken Catherine Vits, Harry Zelenko, Alexander Hirtz, Lou Jost, Adam Karremans en Rogier van Vugt voor hun hulp bij het op naam brengen van de orchideeën op de foto's.

Veel plezier met deze Ecuador special, of zoals de Ecuadorianen zelf zeggen: 'Ama la vida'!

Nel van der Meer
Ton Klaassen
Gab van Winkel

Inhoud:

p 28 Inleiding
p 29 Wat een ontdekkingstocht!
p 30 *Telipogon*
p 32 Gedeeld plezier is dubbel plezier
p 34 Omar Tello
p 36 *Cyrtochilum*

p 38 Tinajilla-pas
p 40 Terug op Copalinga
p 42 Podocarpus Nationaal Park
p 44 Orchideeshow in de open lucht
p 47 Overzicht tentoonstellingen
p 47 Bij de achterplaat

Coverfoto: *Epidendrum tenuicaulis*, gevonden op 3200 meter op de Tinajilla-pas op weg naar Cuenca, foto: Paul Raadschelders

Afscheid Leo Boogaart

Op maandag 21 maart 2016 heeft kring Noord-Brabant West en Zeeland afscheid genomen van Leo Boogaart die bijna dertig jaar lang secretaris was van de kring. Na al die tijd actief te zijn geweest, wil Leo het nu wat rustiger aan gaan doen. Penningmeester Toon Bierbooms neemt tijdelijk zijn functie waar. "We hopen alsnog een opvolger voor Leo te kunnen vinden," zegt Toon Bierbooms. "Maar die man deed zóveel voor onze vereniging, dit zal moeilijk op te vangen zijn door één persoon."

Op de kringbijeenkomst werd Leo in het zonnetje gezet door voorzitter Irving Sol, die hem onder andere een muismat cadeau deed waar Leo's prijswinnende *Dendrobium speciosum* op stond afgebeeld. In 'Orchideeën' 2/2011 stond een leuk interview met Leo Boogaart, met een foto van die geweldige orchidee. Lees het nog eens door!

Voorzitter Irving Sol (links) bedankt Leo Boogaart

Erratum

Ere wie ere toekomt: dat geldt voor de vermelding van auteursnamen bij artikelen en ook voor de namen van fotografen bij foto's. In nummer 1/2016 ging dat mis bij de foto op pagina 20 onderaan. Die foto is van Hans van Son.

Sudamerlycaste (synoniem: *Lycaste, Ida fimbriata*)

'VERMEERDEREN VAN UNIEKE ORCHIDEEËN'

Meer dan 100 unieke orchideesoorten klemmen zich vast aan kleine stukjes boomschors in de kwekerij van de Orchideeën Hoeve. Meterslange netten van gaas hangen in driehoekvorm vol. "Afgelopen jaar hebben wij 1.000 orchideeën op een schorsje van de kurkboom gebonden", vertelt orchideeënverzorger Christiaan de Vries.

De keuze voor kurkschors is niet zonder reden. "Het schors van de kurkbomen rot niet zo snel, de wortels van de orchidee hechten zich goed om de schors heen en er leven weinig ziektes in", legt Christiaan uit. De Orchideeën Hoeve importeert de schorsjes uit Italië en Spanje, waar veel kurkbomen groeien. De stekjes van orchideeën komen bijna allemaal uit eigen tuin.

Het vermeerderen van unieke soorten orchideeën is een belangrijk onderdeel van de Orchideeën Hoeve. "Wij vinden het belangrijk om de uitzonderlijke orchideesoorten onder de aandacht te brengen bij onze bezoekers, maar ook om deze soorten in stand te houden", aldus Christiaan. "Het vermeerderen van deze orchideeën wordt steeds zeldzamer. Dat is zonde, de verscheidenheid van de orchideefamilie is juist zo bijzonder en moet niet verloren gaan."

Rondreis door Ecuador, 2-27 november 2015

Tekst en foto's: Ton Klaassen

De bijna volledige groep bij een vergezicht op het dorpje Apuela aan het begin van de Intag-vallei

Niet voor het eerst ging een groepje orchideeën liefhebbers naar Ecuador. Na een eerste reis in 2012 kwam er nu een vervolg. Tineke, Mieke, Paul en Ton, met als vaste chauffeur Bolivar en de bekwame reisleidster Evita (Eva uit het Limburgse Weert, oprichter van Enjoying Ecuador Travel) hadden in deze samenstelling al eerder door dit mooie land gereisd. Enthousiast geworden door de verhalen sloten dit jaar Marijke en Bas zich bij dit groepje aan.

Doel van de reis was gewoon genieten van dit mooie land, met als special: orchideeën. Voor een van de deelnemers, Tineke, was dit de negende reis. Haar kennis van wegen en omstandigheden, botanische tuinen en particuliere verzamelingen voorkwam weer verspilling van kostbare tijd met zoeken en vragen. In het voortraject was door Tineke en ter plekke door Eva al het nodige besprekwerk van lodges gedaan, zodat we op de mooiste plekken met

orchideeën op loopafstand konden overnachten. Eva heeft al vaak met deze orchideeën liefhebbers rondgetrokken en heeft daaruit flink wat orchideeënkennis ontwikkeld. Weet veel geslachten te vinden en te benamen. Ze heeft er gewoon plezier in. Bovendien had onze chauffeur geen 'nee' in zijn boekje staan en reed ons via de mooiste, soms beroerste landwegen en karrensporen naar zeer bijzondere plekken. Gelukkig bestaat er digitale fotografie, ongelimiteerd konden we de omgeving, de omstandigheden en planten vastleggen. Meer dan 5000 foto's waren het resultaat. Ieder uit deze groep wil wat vertellen over wat hij of zij gezien en beleefd heeft. Dat is niet gemakkelijk. Ervaren als we zijn in het reizen in orchideeëengebieden, accepteer je dingen als normaal omdat je ze al zo vaak hebt gezien. "Pleuro's (*Pleurothallis*), doorrijden!" Ditzelfde ervaar je met *Sobralia*, *Elleanthus*,

Maxillaria. Toch heeft elk op zijn eigen wijze een bijdrage geleverd. Paul had net voor we weggingen een nieuw fototoestel gekocht. Resultaten zie je verderop in dit nummer. Maar dat nieuwe toestel had ook zijn keerzijde, Paul was regelmatig 'zoek'. Hij wilde alles, maar dan ook alles vastleggen, en niet alleen orchideeën, maar ook vogels, andere planten, wat maar in zijn ogen bijzonder was. In de loop van dit jaar gaat hij voor kringen weer een lezing maken. Het grote probleem als je zoveel gezien hebt, is om je te beperken, maar ook om voor een groot publiek ervaringen toegankelijk te maken. Er moesten keuzes gemaakt worden in de onderwerpen. Er moesten foto's geselecteerd worden, keuze genoeg, maar geeft het weer wat je wilt vertellen? Het resultaat zie je in deze Ecuador special.

Wat een ontdekkingsstocht!

Tekst: Mieke Lammers, foto's: Catherine Vits

Toen ik net lid was van de orchideeënvereniging kon ik nog geen *Dendrobium* van een *Maxillaria* onderscheiden. Heel knap vond ik die mensen op de vereniging die aan een groene plant zonder bloem zo konden zien dat de naam die op het kaartje stond niet klopte. Inmiddels kan ook ik onderscheid maken tussen een *Dendrobium*, een *Maxillaria* en nog een aantal andere orchideeëngeslachten.

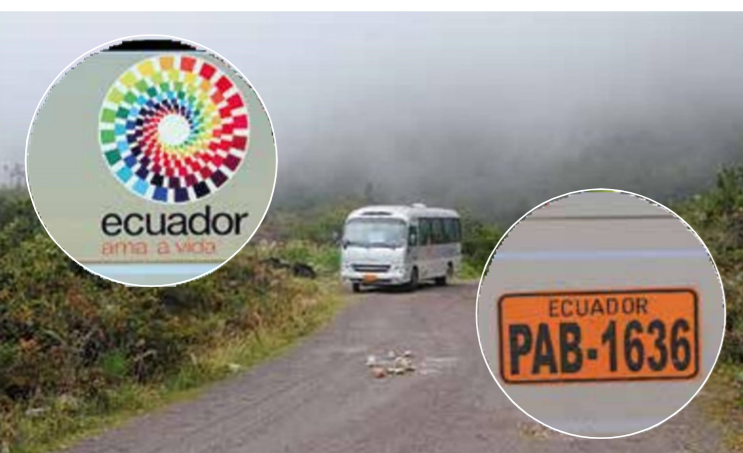
Wat daaraan bijgedragen heeft zijn uiteraard de kringbijeenkomsten, bezoeken aan kwekers, tentoonstellingen, speuren op internet en zo. Als je dat een aantal jaren gedaan hebt, zie je steeds minder planten die je helemaal niet kent. Maar wat ook zeer leerzaam is, zijn 'studiereizen' om de orchideeën in hun natuurlijke omgeving te zien. Dan zie je planten die je met geen mogelijkheid thuis kunt brengen. Het enige wat je zeker weet is dat het een orchidee is. Dan is het dus zoeken welke plant het is. Gelukkig heb je hiervoor internet als ideaal hulpmiddel. En soms weet een plaatselijke bewoner je ook meer te vertellen. Zo zag ik in Zuid-Ecuador een grote *Cattleya*-achtige bloem. De plant was zeker twee meter lang,

en had knoppen op een rij waarvan er blijkbaar steeds maar één open is. Later vond ik meer van deze planten, allemaal met één geopende bloem. Maar ik kon de plant met geen mogelijkheid thuisbrengen. Van veraf leek het een *Sobralia* maar dichterbij bleek het toch wat anders te zijn. Maar geen idee wat dan wel. De plant beschreven aan de eigenaresse van onze lodge: "Oh dat is een *Epistephium*." Nog nooit van gehoord, dus later alles op internet opgezocht. Het zijn over het algemeen grote, warm groeiende planten. Sommige planten herken je gelijk, andere niet, zoals een plant die we vonden met grote, lange bulben, vier bladeren als een halve waaier er boven op en heel veel verdroogde bloemstelen uit de basis van de bulb. Niemand van ons clubje had een idee wat dit nu weer voor orchidee was. Uiteindelijk bleek het een *Mormolyca*-soort te zijn: grote plant met relatief kleine bloemen.

Je ziet op zo'n reis planten die je misschien in Europa nooit ergens zult tegenkomen. Al bezoek je regelmatig kwekers en tentoonstellingen, zo'n studiereis is geweldig: je ziet hoe en waar ze in de natuur groeien en je ziet weer eens wat anders!

Epistephium elatum kom je in Europese collecties niet tegen

Onzeluxe bus op 3500 meter in de mist. Op de bus de lijfspreuk van Ecuador: Ama lavidá (Houd van het leven). Het nummerbord: registratie Quito

Elleanthus op een rotswand, fotografen druk bezig

Orchideeën | 28 | 2016

Orchideeën | 29 | 2016

Mormolyca polyphylla

De mooie bloem van *Epistephium elatum*

Ton Klaassen

Telipogon

Tekst en foto's: Paul Raadschelders

Telipogon sp. in een terrarium, Botanische Tuin Quito

Ik kende *Telipogon* alleen van horen zeggen: iemand verzuchtte dat ze zo mooi waren, maar niet te kweken. Hij had het weleens geprobeerd, maar ze waren binnen het jaar alweer doodgegaan. Om te acclimatiseren op onze rondreis door Ecuador waren we een dag in Quito gebleven. Dat ligt op ruim 2000 m hoogte. Op het programma stond naast een stadswandeling door het historische centrum (Werelderfgoed) ook een bezoek aan de Botanische Tuin. De orchideeënkassen waren nog niet zo lang geleden opnieuw ingericht met allerlei soorten orchideeën, waarvan veel in bloei.

Terrarium

Er stond tot mijn verrassing ook een terrarium met ... *Telipogon*. Inderdaad, een prachtige bloem. Doordat de sepalen achter de petalen schuilgaan, lijkt de bloem net een vierkant. Heel mooi dooraderd. Door het beslagen glas kon ik toch nog een foto maken. De volgende dag gingen we dan echt op reis, vol verwachting wat we allemaal te zien zouden krijgen. Deze keer viel de hoeveelheid bloeiende orchideeën die we te zien kregen wat tegen. Door een voorafgaande periode van droogte (waarschijnlijk) zagen we er minder dan op een vorige

Telipogon hutchisonii op een tentoonstelling in Cuenca

reis. Toch viel er heel veel te genieten. We bleven nu wat langer in San Isidro: een schitterende lodge midden in het nevelwoud, ook op zo'n 2000 m hoogte. Een van onze wandelingen ging over een drassig paadje tussen een stuk grasland door dat verderop in het bos verdween; met aan een kant een hoge berm. Een klompenpad met heel veel orchideeën aan weerskanten, onder andere hoge *Elleanthus* en diverse soorten *Maxillaria*.

Op pad

Ik was een stuk vooruit gelopen, maar opeens werd ik teruggeroepen: "*Telipogon!!!*" En inderdaad: verborgen onder de overhangende struiken stonden twee prachtig bloeiende exemplaren. Nu dus in het 'echte', *in situ* zoals dat heet. Vanwege de dreigende regen had ik m'n kleine camera meegenomen (formaat jaszak). Gauw foto's gemaakt en terug naar de lodge: het pad werd alsmaar drassiger en de eerste druppels vielen. De volgende dag ging ik terug met m'n grotere camera om nog wat foto's te maken. Maar wat ik ook heen en terugliep: ik kon ze niet meer terugvinden. Maar dit verhaal heeft nog geen eind. Later reden we met de bus over een schitterende bergweg. We waren wel weer aan een wandeling toe en op een veelbelovend stuk – we hadden al heel wat oranje *Epidendrum*s gezien

Telipogon hausmannianus

Telipogon sp. uit San Isidro

Onderweg naar het nevelwoud

– riepen we 'stop' en stapten uit. We zaten boven de 3000 m! Ik liep een eindje terug en nu was het mijn beurt: "*Telipogon!*" Half tussen struiken op de noordwaarts gerichte helling stond een prachtig exemplaar van *Telipogon hausmannianus* in wind en nevel.

Wat wind en nevel? Op de orchideeëntentoonstelling die we later in Cuenca bezochten stonden een paar stuks *Telipogon hutchisonii*. Ze stonden zo opgesteld dat ze in de volle zon stonden te bakken. Die zullen het niet lang hebben uitgehouden.

Stelis sp.

Er zijn minstens tweehonderd soorten *Telipogon*. Het genus is een epifyt uit het nevelwoud die wordt gevonden van Costa Rica tot aan Perumetdehoogste concentratie in de hoge Andes van Colombia. Koud groeiend. Het is een van die orchideeën die het moeilijkst langere tijd te kweken is. Het zijn dwerg-epifyten zonder pseudobulben. De bladeren vallen snel af. De bloemstengel heeft slechts enkele bloemen. Het nevelwoud is niet alleen vochtig maar ook permanent bedekt met een mistdeken waardoor zelfs op een 'heldere dag' de lichtintensiteit laag is. *Telipogons* moeten constant 'bemist' worden en regelmatig water krijgen.

Bron: Jay's Orchid Species Internet Photo Encyclopedia

Elleanthus aurantiacus

Gedeeld plezier is dubbel plezier

Tekst: Bas M. van den Berg, foto's: Ton Klaassen

Gedurende de maand november vorig jaar heb ik deelgenomen aan de orchideeën studiereis naar en door Ecuador. Om uiteenlopende redenen heb ik aarzelingen gehad om deelnemer te willen zijn in een gezelschap van - naar mijn taxatie - doorgewinterde orchideeëxperts. Ikzelf ben namelijk nog maar recentelijk toegetreden tot de gemeenschap van liefhebbers. Maar er is groot verschil tussen liefhebber en kenner. Maar ik heb uiteindelijk gemeend de reis toch te willen meemaken. Door deel te nemen zou ik me vergezeld weten van een onschatbare mobiele kennisbank, in dit geval in de personen van vier experts met decennia aan ervaring. Zij zouden mij op deze expeditie met hun instructies kunnen begeleiden. Zij zouden me kunnen behoeden voor grote gevaren of domme initiatieven. Zij zouden mij geleiden langs de rijkste vegetaties en hun commentaar daarop. Daarmee zou ik m'n eigen kennis als in een stoomcursus naar een hoger niveau kunnen tillen. En wellicht zou ik bij terugkeer dan ook wel bescheiden kunnen deelnemen aan orchideeëndisputen. Op orchideeënbijeenkomsten is het doorgaans een tumult aan meningen en inzichten aangaande de soortenkennis en teelt. De fermheid waarmee stellingen worden betrokken en aanvallen daarop worden gewonnen dan wel gepareerd, doet altijd een diepzicht vermoeden. Daar zou ik me dan misschien na enige tijd in kunnen mengen. U ziet, mijn ambitieniveau lag hoog. Deze reis had de potentie me na afloop als een van hen te mogen beschouwen. Misschien zou ik ooit zelfs ook bijdragen kunnen leveren aan deze prachtige verenigingsglossy, overwoog ik in stoute dromen.

Ballotage?

Dus heb ik me beschroomd aangemeld ofschoon ik vreesde voor een vernietigende afwijzing bij de

ballotage. M'n kinderen waren me ook terwille. Zij gunden het me hun erfdeel in te perken door een niet onaanzienlijk bedrag aan zo'n reis te verpatsen. Groot was m'n blijdschap toen me werd toegestaan te worden opgenomen in het reisgezelschap. Geen der deelnemers kende me en het gevaar voor conflict was immers ongewis. Dat mijn reissom en die van mijn introducee het beslissende argument was voor toelating, kwam niet bij me op. Heel valide overweging overigens, het haalt de spanning er wat af.

Geadopteerd

Over de reis zelf kan ik weinig verhalen anders dan dat die fantastisch en verrijkend is geweest. Mijn hoop te worden begeleid door experts is volledig bewaarheid. Al wat er aan ervaring en kennis van orchideeën, reizen en in het bijzonder naar Ecuador was samengebald bij mijn reisgenoten, zijn mij overvloedig ten deel gevallen. Ik heb mij als een zootje of broertje geadopteerd gevoeld en steeds ben ik wel door zo'n pleegfamilielid aan de hand genomen bij dit avontuur. Uitbundig werd informatie over mij uitgestort die ik vervolgens gulzig tot me heb proberen te nemen. Geen vraag is niet welwillend beantwoord, geen moment werd daartoe als ongelegen beschouwd. Als pleeggezin heeft het voor mij voortreffelijk gefunctioneerd. Zelfs recalcitrant of opstandig gedrag van het kind is bijna liefdevol geabsorbeerd.

En heeft deze reis mij nu opgeleverd wat ik had beoogd en heeft het op mijn reisgenoten niet een te grote wissel getrokken? Het antwoord op het eerste deel van de vraag moet ontkennend zijn. De bulk aan informatie is overstelpend geweest en dat daarvan maar een gering deel is beklijfd, is teleurstellend. De hoop volwaardig deel te kunnen nemen aan technische disputen heb ik al bijgesteld. Van enig gezag voel ik

nog niets. Ik ben wel tevreden met een toegenomen gevoel voor waar een orchidee zich lekker bij voelt. En dat zou de winst moeten zijn.

Resultaat

En laat ik dan inmiddels wel een artikeltje voor 'Orchideeën' schrijven, maar dus nog niet over orchideeën. Maar ik heb ongelofelijk genoten, én van Ecuador én van het gezelschap van mijn reisgenoten. En ja, men heeft zich opstandige berispingen mijnerzijds moeten laten welgevallen en het zal hun veel energie hebben gekost om in mijn opvoeding te investeren. Maar mijn ervaring is dat er bij ervaren orchideeën liefhebbers zoveel uiteenlopende gepassioneerde kennis is dat ze die met veel liefde willen delen.

Laat de finale conclusie dan zijn dat er grote potentie is in de vereniging om nog heel veel beginners in hun gelederen op te nemen en welwillend deelgenoot van hun kennis te maken. Hulde aan hen!

Niet altijd mooi op ooghoogte!

Epidendrum sp.

Een van de prachtige uitzichten

Geen moeite teveel om een kleine *Stelis* in beeld te brengen!

Een poeltje in het bos, waar zelfs de vissen interug zijn

Klimmen en dalen door het reservaat

Poederkwasten

Omar Tello

Tekst en foto's: Paul Raadschelders

Hij begon met een weiland en een idee, meer dan dertig jaar geleden. Omar Tello, een accountant uit Puyo, Ecuador. Puyo ligt aan de rand van de Amazone. De naam 'Puyo' betekent in het Quecha – een inheemse taal – 'bewolkt'. Het ligt dan ook in het regenwoudgebied. Zijn idee: weiland terugbrengen naar secundair bos met dezelfde kwaliteit als primair bos. Ruimer: mensen bewust maken en besmetten met zijn idee de Amazone-jungle te redden. Om te beginnen kocht hij zeven hectare weiland midden tussen andere weilanden. Voor zo ver valt na te gaan is het oorspronkelijke primaire bos tussen 1920 – 1930 gekapt voor de teelt van suikerriet, gevolgd door veeteelt. Zoals met veel tropische gronden: de humeuze toplaag was maar dun en verloor na 5 – 10 jaar zijn vruchtbaarheid. Wat overblijft was een monocultuur van één soort gras waarop niet meer dan 1 – 2 koeien gehouden kunnen worden. Met daarbij toenemende bodemerrosie.

Hard werk

De eerste tien jaar werkte hij alleen: bomen opkweken en uitplanten. Proberen het humusgehalte met lokale middelen op te hogen. Hard werk. De eerste jaren ging de aanplant telkens verloren door insectenplagen. Na 5 – 10 jaar verbeterde de aangroei: er kwamen steeds meer natuurlijke vijanden van de plagen, onder andere spinnen. Na 16 – 20 jaar nam de diversiteit aan insecten sterk toe: er begon zich een natuurlijk evenwicht te ontwikkelen. Ook kwamen op sommige plekken waterbronnen terug en vestigden zich steeds meer reptielen en amfibieën. De vogels kwamen terug. Zelfs zagen we enkele aapjes door de boomtoppen zwaaien. Het humusgehalte van de bodem bereikte het niveau van een primair bos. Nu handhaaft het bos zichzelf en hoeven alleen nog maar bepaalde soorten bomen plaatselijk te worden bijbemest. En het mooie is: van begin af aan heeft hij de voortgang van het herstel gedocumenteerd door van elk nieuwe verschijning – insect,

plant, dier – een foto te maken. Deze beslaan nu de vier wanden van een gebouw. Zo krijg je als bezoeker een chronologisch beeld van alle veranderingen.

Door het reservaat

Omar Tello gidst ons over de steile paadjes door het reservaat, op en af gaand op 950 m hoogte. Af en toe steken we een watertje over. In het bos groeien talrijke orchideeën, uitsluitend botanische soorten die van nature in Ecuador voorkomen. Ongeveer een kwart van de 20.000 inheemse plantensoorten in Ecuador zijn orchideeën. Ook bedreigde boomsoorten van het regenwoud groeien er. Zo nu en dan stoppen we bij een plant en vertelt hij over de medicinale eigenschappen ervan of over hoe de plant door inheemse indianenvolkeren in het Amazonegebied gebruikt wordt. Tot zover dus een geweldig succesverhaal. Alleen: zo iets als een ecologische hoofdstructuur bestaat er niet in Ecuador. Er is slechts in heel beperkte mate uitwisseling mogelijk tussen het reservaat en de omgeving. Een naburig bos is er slechts op kilometers afstand. De bebouwde kom ruikt op. Er is een mogelijkheid twintig hectare aangrenzend weiland aan te kopen. Maar door de verstedelijking zijn de grondprijzen enorm gestegen. Er worden pogingen ondernomen om fondsen te werven. Voor meer info: zie www.jardinbotanicolasorquideas.com

Heliconia sp.

Maxillaria fletscheriana

Peristeria lindenii

Rodriquezia lanceolata

Oncidium klotschianum

Miltonia sp.

Masdevallia guttulata

Xylobium foveatum

Scaphosepalum sp.

Stanhopea anfracta

Cyrtorchilum, wel héél 'cool'!

Tekst: Thomas Miranda, vertaling: Teja van der Meer, foto's: Ton Klaassen

Cyrtorchilum macranthum

Cyrtorchilum serratum

Cyrtorchilum trifurcatum

Zo'n tien jaar geleden maakte ik mijn eerste reis naar Ecuador voor een 'Andean Orchid Conference'. Er werden trips georganiseerd voor de deelnemers om orchideeën in het wild te kunnen zien. Natuurlijk was ik in voor zo'n uitstapje, want ik gá voor dat soort dingen! De meeste plekken die we bezochten waren maar een paar uur rijden van de hoofdstad Quito vandaan. Er was een grote variatie aan orchideeën te zien bij elke stop die we maakten. Ik deed veel inzichten op door planten die ik zelf kweekte nu in hun natuurlijke habitat te zien.

Sinds die reis wil ik per se elk jaar orchideeën in het wild zien, waar ook ter wereld. Ik werd tijdens een behoorlijk koude klim in de bergen in een gebied met veel *Telipogon*-orchideeën verrast door de vondst van een lange, slingerende stengel met grote glanzende gele bloemen in laag struikgewas. Bij nader inzien bleek het om een aardorchidee te gaan met een bloeiwijze van bijna twee meter, maar de bloemen zaten vooral op ooghoogte. Ik realiseerde me dat deze plant een oude bekende was die ik zelf een aantal jaren geleden tot groei en bloei had gebracht in het Greentree Estate in Manhasset, New York, namelijk *Cyrtorchilum macranthum*. Nu begreep ik waarom ik het niet zo goed had gedaan met deze schoonheid. Ik had hem veel te

warm gehouden en te weinig water gegeven. Deze bijzondere plant vraagt om temperaturen rondom de 16-21 graden overdag en pakweg 4-9 graden 's nachts.

Zelden in cultuur

Cyrtorchilums kom je zelden in cultuur tegen, vooral vanwege de koele temperaturen die we voor de orchideeënkweek niet zo gewend zijn. Ook is hun kolossale, slingerende bloeiwijze wat lastig in onze kleine kassen. Maar hun overvloed aan bijzondere bloemen maakt ze de moeite waard!

Even indrukwekkend als de bloeiwijze van deze Andes-plant is de ingewikkelde taxonomische geschiedenis. Net als bij vele soorten *Oncidium* imiteren ze de bloemen van naburige planten, vooral van *Malpighia*'s die hun bestuivers lokken met oliehoudende bloemen. De orchidee, daarentegen, biedt zijn bestuiver niets. Hun bloemen zijn, door eenzelfde bestuivingsstrategie, dus in dezelfde richting geëvolueerd, maar dat zegt niets over de werkelijke genetische afstand tussen de geslachten *Cyrtorchilum* en *Oncidium*. Dat leidde in de laatste 180 jaar voor verwarring en herclassificatie: Cyrtorchilums zijn vaak ondergebracht bij vooral *Oncidium* en *Odontoglossum*, maar ze onderscheiden zich echt van

Oncidium, zelfs nu dat geslacht recent is verbreed, en DNA ondersteunt deze onderscheiding.

Voor de gewone orchideeënkweker is het makkelijker om Cyrtorchilums aan hun plantkundige kenmerken te identificeren dan aan hun bloemen. Cyrtorchilums hebben pseudobulben die op enige afstand zitten aan een lange wortelstok en lange slingerende bloeiwijzen. Enkele van de mooiste en ongebruikelijk gekleurde bloemen van de *Oncidiinae* behoren tot dit geslacht.

Oude bekende

Cyrtorchilum macranthum is al meer dan honderd jaar een bekende in verzamelingen en er zijn meerdere prijswinnende klonen gekweekt. Maar andere soorten, even prachtig, zijn zelden te vinden in verzamelingen. Ik herinner me dat ik tijdens diezelfde reis naar Ecuador bij binnenkomst van kwekerij Ecuagenera in Cuenca verrast werd door een mand vol *Cyrtorchilum edwardii* in bloei. Hoewel de bloemen tamelijk klein waren voor Cyrtorchilums, waren het de enorme takken van zo'n 1,20 m met een vracht aan purper-violette bloemen met een contrasterende gele keel. Ze bliezen me van mijn sokken! Deze kleurencombinatie was me bekend van *Cattleya*, maar niet bij de *Oncidiinae*. Dit verbazingwekkende kleurvertoon, gecombineerd met een geur van rozen maakte mij voor altijd een bewonderaar van deze *Cyrtorchilum*.

Helaas had ik geen geluk in het kweken van deze soort in Washington DC. Zonder koele nachttemperaturen gaan de planten snel achteruit. De minder eisen stellende maar toch ook prachtige *Cyrtorchilum serratum* bleek het beter te doen in het gematigd klimaat van de Atlantische kust. Veel soorten hebben een tamelijk koele kweek nodig, maar warmte overdag wordt voor lief genomen zolang er koele nachttemperaturen tegenover staan.

Kwekers hebben zo enkele soorten succesvol kunnen houden, inclusief de Colombiaanse soorten zoals *Cyrtorchilum annulare* en de meer bekende *Cyrtorchilum pardinum*.

Het is de moeite waard om andere mooie soorten te proberen zoals *Cyrtorchilum leopoldianum* (je vindt ze vaak onder het synoniem *Cyrtorchilum villenaorum*) en *Cyrtorchilum orgyale* met zijn grotere bloemen in ongebruikelijke kleuren. Cyrtorchilums zullen, nu de trend is naar meer compacte warmteminnende planten, niet gauw gebruikt worden in hybriden van de *Oncidium*-groep, maar ik geloof dat ze een geweldige potentie hebben om enkele spectaculaire hybriden voort te brengen.

Cultuur

Watbetreffthunslingerende bloeiwijze heb ik geleerd dat die goed langs een rond hekwerkje kunnen worden geleid en zo zijn de planten best te vervoeren naar een tentoonstelling. Met hun lange wortelstokken laten Cyrtorchilums zich lastig houden in potten. De meeste hobbyisten kweken ze in manden omdat de plant houdt van een goed drainerend substraat dat wel vochtig blijft. Middelgrote bark met wat Nieuw-Zeelands sfagnum werkt prima. Misschien wel de meest succesvolle kweek heb ik gezien bij een hobbyist in Canada die een grote rechthoekige mand had geconstrueerd die de wortelstokken de ruimte gaf om alle kanten op te groeien maar ze toch de kans gaf om te wortelen in het substraat.

Cyrtorchilum kweken is een uitdaging, maar hij zal je belonen. Ik moedig iedereen die koele condities kan bieden, aan om het te proberen. •

Bron: Orchids, April 2013

Cyrtorchilum pardinum

Cyrtorchilum eduardi

Cyrtorchilum ramossissimum

Cyrtorchilum flexuosum

Cyrtorchilum meirax

Tinajilla-pas

Tekst en foto's: Paul Raadschelders

Gezicht vanaf de pas

Langs een ijskoud bergbeekje ...

... *Cranichis muscosa* of een verwante aardorchidee

Tijdens onze reis door Ecuador, onderweg van Loja naar Cuenca over de Pan American Highway, zag ik op de kaart dat we een pas van 3530 m hoog zouden passeren: Paso Tinajilla. Ik hoopte dat we daar zouden kunnen stoppen om van het uitzicht over de Andes te genieten. Wat zou er op die hoogte nog kunnen groeien? Net zo'n páramo-landschap als we op de Papallacta-pas hadden gezien - als het daar niet zo mistig en regenachtig was geweest? Puya's met hun hoge, zwarte bloemstengels (uitgebloeid), heide-achtige planten, wolfsklauwen en bijzondere, endemische soorten gentianen? Op die hoogte is de zonnestraling heel intens met veel UV-licht. De lucht is ijl en vochtig doordat regelmatig nevelwolken overtrekken. De bodem is nat. Het waait er voortdurend. We zijn in de tropen: zon altijd om 5.30 op en om 6.30 uur onder. Ze kennen hier geen seizoenen; alleen 'een tijd met regen en een met heel veel regen'.

Orchideeën op die hoogte?

Maar de kans dat we kunnen stoppen wordt steeds kleiner: de lucht trekt dicht, de mist wordt steeds dikker en het begint te regenen. Stoppen op de steeds maar hoger slingerende weg is te gevaarlijk. Ik heb me er al bij neergelegd dat het tot Cuenca blijft regenen als vlak voor de top opeens de hemel openbreekt en er zelfs een dun zonnetje gaat schijnen. Op een geschikte plek stopt de bus - we

Sterk wisselende omstandigheden

zijn dan op circa 3200 m hoogte - en stappen we uit. Aan de overkant van de weg steekt een steile helling de lucht in. Ik loop erop af en ... zie vrijwel meteen een orchidee! Op die hoogte?! Een enorme *Epidendrum* in bloei: *Epidendrum tenuicaule*. Het leek wel een struik: dikke stengel met bovenaan stevige uitlopers. Dat die in dit klimaat zo krachtig kunnen uitgroeien. We hadden onderweg op lagere hoogte ook Epidendrums gezien, maar toen konden we niet stoppen. Dit was een andere soort. Verderop stonden er nog meer. En dat was nog niet alles, want al gauw riep Mieke: "Een *Cyrtorchilum*!". Zij was de andere kant opgelopen. Een prachtig exemplaar met heldergele bloemen: *Cyrtorchilum pardinum*. Nog was het niet op. Zoals wel vaker: de een speurt hoger op een helling af op zoek naar orchideeën en de ander ziet er dan een onderaan staan, bijna aan de voet. Dit was een aardorchidee, naar we later vaststelden *Cranichis muscosa* of een verwante soort.

Ook een mooie plant, helemaal gaaf. Maar mocht je ooit het idee hebben deze te kunnen kweken: vergeet het maar. Deze barre omstandigheden kun je nooit nabootsen. Na nog eens goed te hebben gekeken en snel een paar foto's te hebben gemaakt doken we weer de bus in. Het begon opnieuw te regenen - tot we Cuenca binnen reden. Daar werden we nog verrast door de aankondiging van een orchideeëntentoonstelling, die helaas pas de dag na ons vertrek zou opengaan. Maar hoe we er toch in kwamen: dat is een ander verhaal... •

En zelfs hier nog *Epidendrum secundum*

Epidendrum tenuicaule ...

Cyrtorchilum pardinum

... lijkt wel een struik

Cyrtorchilum pardinum

Endemische gentiaan

Terug op Copalinga

Tekst en foto's: Tineke Veluwenkamp-Claassen

Dampende bossen aan de andere kant van de rivier

De orchideeëntuin net na de aanleg, oktober 2006

De orchideeëntuin in november 2008

Nu is alles dichtbegroeid

Maxillaria rufescens bloeit bijna altijd

Epidendrum jasminosum vormt grote planten

Myoxanthus georgei komt veel voor

De drie dagen die we tijdens deze rondreis op Copalinga verbleven waren weer fantastisch. En niet alleen door de mooie, comfortabele houten huisjes, het heerlijke eten, de gastvrijheid van de eigenaren en de grote rijkdom aan orchideeënsoorten. Ik ben op veel plekken in de tropen geweest, maar nergens is 's-nachts het geruis van de rivier en het concert van de kikkers en zangcaden zo

mooi en rustgevend als op Copalinga en als het licht wordt nemen de vogels de show over. Daarna, wanneer de zon boven de bergkam komt, zorgen de opstijgende nevels uit de bossen aan de overkant van de rivier voor een adembenemend schouwspel.

Nationaal park

Copalinga ligt vier kilometer vanaf Zamora, de hoofdstad van de

provincie Zamora Chinchipe in het zuiden van Ecuador. De lodge is eigendom van een Belgisch paar, Boudewijn de Roover en Catherine Vits, die in 1998 dit paradijselijke terrein vonden en daar hun plannen voor een lodge realiseerden. Als eerste bouwden ze hun houten huis op de strook grond tussen de rivier de Bombuscaro en de weg naar één van de hoofdingangen

van het Podocarpus Nationaal Park, waar ze met hun inmiddels veertienjarige zoon Augusto wonen. In de jaren daarna kwamen er op een hoger gelegen terrein aan de andere kant van de weg in totaal tien houten huisjes. Allemaal gebouwd van hout van bomen van hun eigen terrein. De naam Copalinga is afgeleid van twee bijzondere boomsoorten die daar voorkomen, de copal en de inga. Copalinga grenst in de sector Bombuscaro aan het Podocarpus Nationaal Park, een van de grootste natuurreservaten van Ecuador. Het reservaat werd in 1982 opgericht om drie soorten van het geslacht *Podocarpus* te beschermen, de enige coniferen die voorkomen in Ecuador. Daarnaast zijn er in het park 360 verschillende orchideeënsoorten gevonden.

Orchideeëntuin

Het terrein van de lodge meet 500 bij 1000 meter en de hoogte loopt van 1000 meter boven zeeniveau bij de rivier op tot aan 1500 meter op de top van de bergkam, die de grens vormt met het Podocarpus Nationaal Park. Op deze halve vierkante kilometer komen zo'n 200 verschillende soorten orchideeën voor. In de orchideeëntuin naast de open eetzaal, die onder leiding van Jan Nijhuis in 2006 werd aangelegd en waaraan ik ook heb mogen meehelpen, zijn 150 verschillende soorten bijeengebracht. De wat koudere soorten zijn op een hoger gelegen plek te vinden. Onze opdracht was alleen planten die op het terrein van de lodge voorkomen in de tuin op te nemen.

In november 2015 kwam ik voor de negende keer op dit stukje van onze planeet, waar ik me aardig thuis voel. Ik heb de ontwikkeling van de orchideeëntuin goed kunnen volgen. De tuin van nu lijkt niet meer op het nette parkje dat we in 2006 na vier weken hard werken hadden aangelegd. Inmiddels zijn de planten veel groter geworden en zaaien zich uit. Ook het mos groeit hard. Catherine en de vrijwilligers, onder andere studenten die op Copalinga hun stage doorbrengen, besteden veel tijd aan het mosvrij

houden van de kleine plantjes en verwijderen van afgevallen bladeren.

Maxillaria's en nog véél meer

In de orchideeëntuin is het geslacht *Maxillaria* goed vertegenwoordigd met tussen 45 en 50 soorten. *Maxillaria rufescens* bloeit bijna altijd en *M. chacoensis* en *M. splendens* heb ik er ook vaak bloeiend gezien, evenals de mooie *M. desvauxiana*, *M. bolivariense*, *M. pseudoreichenheimiana* en de kleine *M. notylioglossa*. Verder groeien er nog *M. tricolor*, *M. spilotantha*, *M. discolor* en *M. aurea*.

Een veel voorkomende groep orchideeën zijn de *Pleurothallis*-achtigen, waaronder behalve *Pleurothallis* ook de geslachten *Masdevallia*, *Platystele* en *Stelis*. Verder vind je er *Elleanthus*, *Sobralia*, *Xylobium*, *Oncidium*, *Epidendrum*, *Rodriguezia*, *Prosthechea* en *Dichaea*. Bijzonder zijn ook *Mormolyca polyphylla* en de enige *Cyrtorchilum* op Copalinga, *C. pastasae*, die ik daar zelf nog niet bloeiend heb gezien, maar wel bij de grote waterval zo'n tien kilometer van Zamora, richting Loja.

Heel benieuwd ben ik ook altijd naar *Phragmipedium boisserianum*, maar helaas was deze weer uitgebloeid toen we er in november waren. Heel mooi vind ik ook *Peristeria pendula*, die op Copalinga terrestrisch groeien

Gongora ecomuta

De ongewone *Mormolyca polyphylla*

Cyrtorchilum pastasae aan de weg Loja - Zamorra

Phragmipedium boisserianum

Peristeria pendula groeit terrestrisch

Eurystylis sp. één keer gezien op Copalinga

Vervolg van pagina 41

en door Catherine in grote potten gezet zijn. En natuurlijk de daar veel voorkomende *Gongora ecornuta* en *Myoxanthus georgei*. Heel vaak bloeit ook de felrode *Mormodes rolfeana*. Bijzonder zijn de altijd bloeiende orchideeën, zoals *Octomeria bomboizae*, die daar endemisch is, en een nog onbekende *Epidendrum* sp. die altijd één bloem aan de punt van de stengel heeft.

Niet alle orchideeën die ik op Copalinga gezien heb staan in de orchideeëntuin omdat sommige moeilijk te verplaatsen zijn. Zoals de tere *Eurystylis* sp. die we in 2006 tijdens het zoeken naar planten op het terrein van Copalinga tegenkwamen. Daarna heb ik deze bijzondere orchidee nooit meer gezien. Bij de lodge zijn diverse routes uitgezet, van makkelijk begaanbaar tot aan het steile pad naar het hoogste punt van het terrein. Onderweg zijn heel wat orchideeën te bewonderen.

Ook voor vogelaars

Catherine en Boudewijn hebben bij de bedrijfsvoering hun taken verdeeld. Boudewijn zorgt voor het technische gedeelte zoals de eigen watervoorziening en 24 uur per dag groene stroom. Catherine beheert het restaurant en stuurt het personeel aan.

Bovendien is Catherine vogelgids en trekt ze regelmatig met vogelaars het bos in. Rond de eetzaal zijn voederplaatsen voor kolibries en andere vogels. Vanuit de open eetzaal kan men meer dan driehonderd verschillende vogelsoorten waarnemen. Tijdens ons laatste bezoek zag ik tijdens het ontbijt de kleurrijke Andean cock-of-the-rock en dat was best een bijzondere ervaring. In het omliggende Podocarpus Nationaal Park zijn meer dan driehonderd verschillende vogelsoorten geregistreerd.

Er wordt door vrijwilligers en Catherine hard gewerkt aan een overzicht met kleine foto's van alle orchideeën die op het terrein voorkomen. Het is de bedoeling dat dit overzicht net als andere uitgebreide informatie over de lodge op hun mooie website www.copalinga.com komt te staan.

Ook op de hangbrug over de rivier groeien orchideeën

De woeste Bambuscaro-rivier

Parque Nacional Podocarpus

Tekst en foto's: Paul Raadschelders

De lodge Copalinga even buiten het stadje Zamora is een van mijn favorieten. Niet alleen vanwege het bijzonder sympathieke Belgische paar, dat uit een weiland met helling een rijk natuurgebied heeft opgebouwd. Maar ook omdat het op een half uur wandelen ligt van het Podocarpus-park: een van de grootste nationale parken van Ecuador, genoemd naar de *Podocarpus glomeratus*: een conifeer die daar veel voorkomt. Het is 1463 km² groot en wordt wel 'de Botanische tuin van Amerika' genoemd, bedekt met bossen in voor- en hooggebirgen.

Woeste stroom

Het park ligt in Zuidoost Ecuador tussen Zamora en Loja. Bij Loja is een andere ingang. Het park bestaat daar uit veel ontoegankelijker gebieden tussen de 2900 – 3500 m hoogte met

veel meren en páramo landschap. De ingang bij Zamora ligt op ongeveer 1000 m hoogte. Vrijwel ongemerkt stijgt het pad langs de Bambuscaro-rivier, een woeste stroom links in de diepte. Rechts gaan je ogen voortdurend spiedend langs steile hellingen. Af en toe spoelt het water van een waterval over het pad. Met enig geluk ontdek je onderin het struikgewas en hoger op de helling hier en daar een orchidee – vaak pas op het tweede gezicht! Onderweg is er een hangbruggetje over de rivier en ik waag me naar de overkant. Zelfs op de brug hebben zich orchideeën gevestigd! Hoe kweek je orchideeën? Zo dus...

Dan gaat het pad heftiger omhoog en omlaag. Aan weerskanten staan hoge bomen dicht begroeid met epifyten. Geen gunstige situatie om orchideeën te zien: die groeien meestal hoog in

Een felgekleurde *Epidendrum portokaliun*

Twijg-epifyt *Psychmorchis glossomystax*

Epidendrum calanthum

Psychmorchis pumilio

Epidendrum jasminosum

Een bizarre bloeiende liaan

de boom. Op een kruising neem ik het pad omlaag en kom bij de rivier. Langs de oevers geen orchidee te zien. Het pad loopt dood; terug dan maar.

Orchideeënkwekerij?

Op de kruising neem ik het andere pad. Er staat een bordje: richting Administración en Orquideario - Orchid nursery. Een kwekerij?! Bij de Administratie is een vriendelijke parkwachter die me de weg wijst naar de 'kwekerij'. Maar wat een verwaarloosde boel, wat ontzettend jammer! De opzet is goed: boomstammen zijn over palen gelegd en daarop orchideeën geplant. Maar het merendeel van de stammen ligt half op de grond weg te rotten. Er liggen planten op de grond – zelfs een grote *Prosthechea* vol in knop. De planten op de boomstammen zijn overwoekerd door mossen, varens en allerlei andere planten. Hier en daar ontwaart ik een naambordje. Glibberend over de modderige paadjes tussen de stammen kijk ik rond of er nog iets in bloei staat. Toch, zoals soms bij een plant wordt opgemerkt: de plek heeft potentie. Maar het vraagt zeker een paar maanden vrijwilligerswerk om er weer iets van te maken.

Copalinga heeft een orchideeëntuin die op dezelfde manier is ingericht; die staat er prachtig bij. Ik vroeg waarom deze Orquideario zo verwaarloosd is en of er in Zamora niemand is die zich erop wil storten. Die is er wel geweest, maar hij werd al snel weggepest. Het schijnt in Ecuador zo te werken: het wordt niet gewaardeerd als een buitenstaander een goed idee heeft.

Ik loop nog een stuk verder en ontdek op een half omgevallen boom een orchideetje: een *Stelis*? Moeilijk te fotograferen dat kleine spul. Erdreigt een bui en ik besluit terug te keren. Bij de Administratie gekomen barst de bui los. Onder een afdak eet ik een broodje in het gezelschap van een groepje vogelaars met gids: Noord-Hollanders! Zij hebben Brazilië al gedaan. Eerst maar terug naar Copalinga.

Gezicht op het park vanaf het bruggetje

Maxillaria rufescens

Maxillaria desvauxiana

De Orquideario was al jaren niet meer onderhouden

Exposición Internacional de Orquídeas 'Amazing'

Tekst en foto's: Ton Klaassen en Paul Raadschelders

De officiële opening in de kathedraal

Prijswinnaar *Brassocattleya*
Moe Holmes Newberry

EXPOSICIÓN DE ORQUÍDEAS
5ª INTERNACIONAL
6ª NACIONAL
AMAZING

ORGANIZADO POR:
Asociación de Orquideólogos del Ecuador, Cuenca, Loja, Azuay, Tungurahua, Cotacachi, Loja, Azuay, Tungurahua, Cotacachi

26 - 29 NOV 2015 10H00 - 20H00
Seminario "San Luis" (Catedral Nueva)

Ministerio de Turismo, Ecuador, Cuenca, ROOTOURS, BSA

De show was overweldigend

Favoriet voor ons was de *Lepanthes*-boom

Verkoopstand met... *Phalaenopsis*

Een orchideeëntentoonstelling in de open lucht! Voor ons, als orchideeën-liefhebbers die deze mooie reis door Ecuador bijna hadden voltooid, was dit de kers op de taart. Aangekomen in Cuenca, onze laatste stop voor we weer op het vliegtuig naar Europa gingen, bleek dat op de woensdag 24 november 2015, tussen het restaurant en de kathedraal een orchideeëntentoonstelling in opbouw was. Die tentoonstelling had zijn ingang naast ons vaste restaurant en ijsalon. We keken even om de hoek. Opening voor publiek op vrijdag. Een tegenvaller, dan zaten we al in het vliegtuig naar huis. En ons Spaans was te beperkt om te vertellen dat we van de NOV waren.

Wat nu te doen?

Terwijl we aan *pollo a la plancha* zaten, gingen er steeds mensen met kisten *Masdevallia*, *Oncidium*, *Cyrtorchilum* enzovoort aan ons raam voorbij. Bij nader onderzoek bleek het de vrachtwagen van Ecuagenera te zijn, dé orchideeënkwekerij van Ecuador, die hun lading voor de tentoonstelling kwam afleveren. U begrijpt het al, wij namen ook allemaal een kistje en sjuwden die het tentoonstellingsterrein op. Zo kwamen we in contact met Susan Bermeo, een van oorsprong Amerikaanse, en voorzitter van de lokale orchideeënvereniging, die ons probleem van beperkt Spaans spreken gelijk oploste. Als leden van de NOV werden van harte uitgenodigd om de volgende avond bij de opening te zijn. Dat zat in de tas!

Maar we wilden ook graag fotograferen, want we hadden al gezien welke prachtige planten er op de tentoonstelling aankwamen. Bovendien, dit artikel moest geïllustreerd worden. 's Avonds in het donker, na de opening? Op donderdag na de keuring, weer op weg. Maar, zonder geluk vaart niemand wel. Net buiten, voor de kathedraal troffen we Susan weer, op weg naar huis: "Kunnen we nu fotograferen?" "Ga ik voor jullie regelen." Wij konden met prachtig daglicht, met weinig mensen die in beeld liepen, naar hartenlust fotograferen.

Prijswinnaar *Dendrobium parvulum* Violet Bleu

Prijswinnaar *Platystele misere*

Prijswinnaar *Epidendrum* sp.

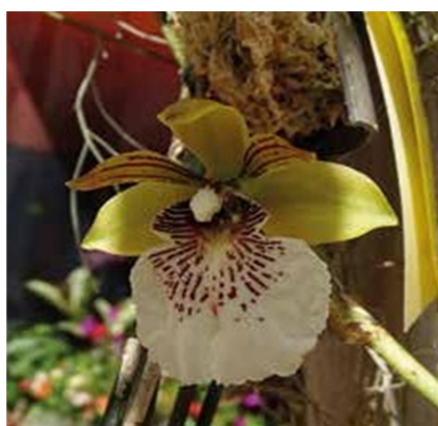
Hapje, drankje en strijkje
 Gelukkig maar, want bij de opening 's avonds was 'tout Cuenca' uitgenodigd. Een sfeervol gebeuren, volle zaal, prijsuitreikingen, toespraken. Daarna liep iedereen via een balustrade met mooi zicht op de tentoonstelling de trap af naar de binnenplaats, waar we werden ontvangen met hapje, drankje en strijkje. Fotograferen van orchideeën zou nu echt onmogelijk geweest zijn. De tentoonstellingruimte was de binnenplaats van het prachtig gerestaureerde Seminario San Luis, dat tegen de kathedraal aanleunt. In het midden twee grote tenten met de verschillende opstellingen, en rondom, onder het afdak de verkoop en een opstelling van overwegend botanische soorten, vooral afkomstig van Ecuagenera. De verkoopstands konden zo uit Europa komen. Heel veel hybride *Phalaenopsis*, *Dendrobium* en *Miltonia*. Eén mooie stand met botanische soorten. Er waren naast lokale inzenders ook inzendingen uit de rest van Ecuador, en uit Engeland, Japan, Taiwan, Australië en Zuid-Afrika. Het echte genieten lag voor ons vooral in de botanische soorten: *Telipogon*, *Oncidium*, *Cyrtorchilum*, *Masdevallia*, *Dracula*, *Pleurothallis*, *Lepanthes*. Geslachten die je met veel moeite in de natuur kunt zien bloeien stonden hier in overtal. De top voor ons was de 'boom' vol behangen met allemaal verschillende *Lepanthes*-soorten. Met de leuke en gezellige opening in een ontspannen sfeer bij een heerlijke temperatuur was dit een mooie afsluiting van een prachtige 'studiereis'.

Telipogon 'gewoon' in cultuur

Epidendrums en Cambria's op de tentoonstelling

Dezeldzame *Scuticaria salesiana*

Epidendrum medusae

Lycaste macrophylla var. *litensis*

Kringen en werkgroepen

Op de website www.nov-orchidee.nl vind je weblinks naar alle kringen en werkgroepen van de NOV. Wie geen internet heeft, kan het beste bellen met de secretaris van de kring of werkgroep. Daartoe deze lijst. In **rood** de recente wijzigingen.

Amsterdam
 Zuithi Hoogsteden 0172 438567

Arnhem
 Frans Derksen 06 53738712

Brabant Zuid Oost
 Herman ter Borch 0492 592271

Den Haag
 Rolf van de Pavert 06 43772087

Hart van Brabant
 Ger Rommelaars 013 5705073

't Gooi
 Jeroen van Schaik 030 6014323

Groot Rotterdam
 Cor Stuijts 0180 315346

Haarlem
 Dick van Gijlswijk 023 5340453

Mergelland
 Hans Dieren 046 4855882

Noord Brabant West
 Toon Bierbooms (a.i.) 0164 685141

Noord en Midden Limburg
 Gé Walraven 077 3522568

Noord Oost Brabant
 Gerard de Puit 0499 373816

Noord-Holland Noord
 Mw. J. Tesselaar 072 5610127

Noord Nederland
 Reinoud Koeman 0596 551462

Noordwest Veluwe
 Dirk Zuiderbaan 038 332 50 64

Oost Nederland
 Carel ter Wengel 074 2770357

Utrecht
 Paul Raadschelders 030 2946178

Zuid Limburg
 René van Wersch 045 5420819

Werkgroep Masdevallia
 Ton Sijm 0228 541260

Werkgroep Paphiopedilum
 Martien Stiphout 0485 572124

Keurings Commissie Orchideeën
 Paul Raadschelders 030 2946178

Vereniging Orchideeën Vermeerdering
 Guus Smid 06 42686299

Werkgroep Europese Orchideeën
 Martin van den Hoorn 0318 521827

Orchideeënboeken
 Bert van Zuylen 06 14292409

Bij de achterplaat

Sobralia rosea Poeppig & Endlicher (1936)

Tekst en foto achterplaat: Ton Klaassen

Wie door Ecuador reist, kan niet om *Sobralia* heen. Langs de wegen, op de hellingen steken al dan niet bloeiend, heel veel takken uit die *Sobralia* suggereren. In het begin, zo denk je, is alles wat niet bloeit een *Sobralia*, maar als je eenmaal een *Elleanthus* hebt gezien, wordt het al moeilijker. Op afstand zien ze er namelijk hetzelfde uit, dus zeker als je er rijdend aan voorbij gaat moet je van goeden huize komen om niet-bloeiende planten direct te determineren.

Bloeit een *Sobralia*, dan is er geen probleem meer. Mooie grote bloemen, in vele kleuren van wit tot donkerpaars. Ze worden ook niet geplukt, de inheemse weet dat ze maar één dag bloeien. Wanders vol, maar ook verscholen in het onderhout. Waar geen beschutting is, korte takken, uit onderhout lange

takken: de bloemen zitten altijd vrij in de lucht. Zo laat *Sobralia* zich makkelijk bestuiven, ondanks de korte bloei.

De onderlaag is terrestrisch, beetje vettig, door gras afgedekt en de wortels verspreiden zich over een groot oppervlak. De wanden die het mooiste bloeien hadden in de vroege ochtend vochtigheid tot mist, en pas in de middag kwam de zon erop te staan. Op betrekkelijk kleine oppervlakken groeien veel planten, vaak met een beperkt aantal stengels van dezelfde soort.

In cultuur zie je ze niet zoveel, waarschijnlijk omdat de opvallendste soorten erg groot worden en dan ook veel ruimte innemen. Er bestaan echter ook kleinere soorten, bv *Sobralia aurantiaca*, die we in Ecuador ook in het wild vonden. Bij liefhebbers met grotere kassen vond

Sobralia rosea, op de weg van Puyo naar Baños, met een bloem van 14 centimeter

je in het verleden hele rijen *Sobralia*, soms wel in de volle grond, anders in van die kuisplantpotten. Afgezien van de korte bloei was het meestal ook een probleem de plant 'mee te nemen'.

Sobralia is een geslacht van zo'n honderd soorten, van Mexico via Midden-Amerika naar Zuid-Amerika. Ga je ze kweken dan in een rijk mengsel, bark en houtskool om open te houden, maar met voedselrijke toevoeging. In onze omgeving krijgen ze bijna jaarrond maximaal licht, hooguit in de zomer iets beschadwd om verbranden te voorkomen. Heel veel water met heel vaak mest tijdens de groei. Veel doorspoelen. Ook in de rusttijd goed vochtig houden. In botanische tuinen zijn het mooie achtergrondvullers. •

Evenementen

16 april – 19 september – IGPTY Tentoonstelling natuurfotografie, Hortus Amsterdam, www.dehortus.nl

30 april – Werkgroep Masdevallia, extra bijeenkomst met lezing van Manfred Speckmaier, Botanische Tuin Wenen, en verkoop van Braziliaanse importplanten, Wachendorffzaal, Botanische Tuinen Utrecht, aanvang 11:00 uur

5-8 mei – Orchidays 2016, Club des Orchidophiles Wallons, Enghien, België, www.orchidays.be

7 mei – Open dag Judith Prins Tuinorchideeën, Monster, www.judithprinstuinorchidee.nl

14 mei – Werkgroep Paphiopedilum bij René Klinge, Middenweg 56, Nederhorst den Berg, aanvang 10:00 uur

28 mei – Internationale ruil- en verkoopbeurs Kring Arnhem, Lebret, Lebretweg 51, Oosterbeek, 10:00 – 14:00 uur

ORCHIDEEËN WUBBEN

Groot assortiment Orchideeën en Tillandsia's.

+/- 1500 soorten orchideeën
 +/- 60 soorten tillandsia's

Prijlijst schriftelijk aanvragen
 Openingstijden: maandag t/m vrijdag van 10.00 u tot 12.30 u en van 13.30 u tot 18.00 u
 zaterdag van 10.00 u tot 17.00 u

Tolackerweg 162 - 3739 JT Hollandsche Rading
 Telefoon 035 - 5771222
 Fax: 035 - 5772103

www.orchidwubben.com - e-mail: orchidwubben@planet.nl

